תלמוד בבלי · אחרונים · ציון לנפש חיה

ציון לנפש חיה על מגילה

רבי יחזקאל לנדא

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ציון לנפש חיה על מגילה

רבי יחזקאל לנדא

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ציון-לנפש-חיה-על-מגילה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ד: 4
דף ה: 7
דף י. 10
דף כ: 17
דף כב. 20

דף ד:

מחידושי נכד המחבר

הרי"ף מביא טעמא דרבה דלא קרינן את המגילה בשבת דגזרינן שמא ילך אצל בקי ויעבירנה ד' אמות כר"ה והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא דמגילה. אח"כ כתב הרי"ף ז"ל גרסינן במס' סוכה מפני מה אין לולב דוחה שבת ביו"ט ראשון והלא מצוה מן התורה הוא ואפילו בגבולין ואוקמינן משום דלא ידעינן בקביע דירחא ומספיקא לא דחינן שבת והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא דמגילה עכ"ל הרי"ף וכל נושאי כליו קיימו בתמי' עליו דבמגילה לא צריך להאי טעמא דלא ידענו בקביע דירחא דכיון שהוא רק מדרבנן ואפילו היינו בקיאין בקביע דירחא לא הי' דוחה שבת. ועיין בר"ן שדחק מאד לתרץ דברי הרי"ף וכן הרמב"ן ונראה לתרץ דהנה במס' מגילה (דף ד' ע"ב) קאמר רבה דלא קרינן המגלה בשבת משום שמא יעבירנה ד' אמות בר"ה ורב יוסף אמר מפני שעיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה ע"ש בגמ'. ומקשים התוס' בד"ה ורב יוסף הא ע"כ ר"י צריך להאי טעמא דרבה גבי שופר ולולב ולמה אמר כאן במגילה טעם אחר ומתרץ התוס' דר"י אמר גבי מגילה טעם אחר שהוא נ"מ במקדש דלטעמא דרבה במקדש היו קוראין המגילה בשבת משום דאין שבות במקדש ולכך קאמר ר"י האי טעמא מפני שעיניהם של עניים נשואות כו' דאפילו במקדש לא קרינן ע"כ דברי התוס'. וקשה לי דלדברי התוס' לרבה הוי קרינן המגילה במקדש אף בשבת ולמה לא מצינו זה בכל הש"ס כמו שמצינו גבי שופר דאמרינן י"ט של ר"ה שחל בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה וכן גבי לולב תנן בפ' לולב וערבה שיום הראשון שחל בשבת כל העם מוליכין את לולביהן להר הבית וא"כ למה לא מצינו בזה גם במגילה שהיו קוראין בשבת במקדש. לכן נראה דלא כהתוס' אף לרבה לא היו קוראין בשבת אף במקדש וטעם הדבר אף דאין שבות במקדש מ"מ כיון דהשעה שהתקינו קריאת המגילה לא הי' בית המקדש שנר פורים הי' בשעת חרבן וא"כ בשטה שהתקינו לקרות את המגילה תיכף התקינו שאם חל פורים בשבת שיהיו קוראיו בערב שבת בכל מקום משום גזירה שמא יעבירנה וכשחל פורים בשבת הזמן קריאת המגילה נקבע בערב שבת מתחלה וא"כ כיון שמתחלת התקנה נעשית שיהיו קוראין בערב שבת אף שאח"כ נבנה הבית המקדש לא נשתנה התקנה ואף במקדש היו קוראין מערב שבת כמו שנתקן מתחלה. ולפי סברא זו נראה לתרץ דברי הגמ' בריש (דף ה' ע"א) דפריך הגמ' על רב דקאמר פורים תחל להיות בשבת ערב שבת זמנם ופריך הגמ' והא שבת זמנם ופירש"י ערב שבת זמנם הוא משמע שהוא זמן הקבוע להם מאנשי כנסת הגדולה מדלא קאמר מקדימין לע"ש להכי קשיא ליה והא

שבת זמנם הוא שהרי י"ד הוקבע לפרזים עכ' רש"י ויש לדקדק דלפי מה דמסיק הגמ' דרב אתי לאשמעינן דלא כרבי דאמר הואיל ונדחו ידחו ליום הכניסה אלמא רב סבר דקוראין בערב שבת וא"כ עדיין קשה על רב דלמה נקט רב ערב שבת זמנם אמאי לא קאמר מקדימין לערב שבת ונמי הוי ידעינן דלא סבר כרבי ועדיין קושיית הגמ' במקומה עומדת והא שבת זמנם כמו שפי' רש"י עוד יש לדקדק מה צריך רב לאשמעינן דלא כרבי הא סתם מתניתין הוא דלא כרבי דהא במתניתין תני חל בשבת עיירות גדולות קורין בשבת. עוד קשה בדברי רבי דקאמר הואיל ונדחו עיירות ממקומן ידחו ליום הכניסה אמאי לא אמר בפשיטות רבי אומר אף עיירות נדחין ליום הכניסה ונראה דרבי אומר כך לאשמעינן דלא כמ"ש לעיל דתיכף בשעה שנתקן לקרות המגילה תיכף היו קובעין הזמן לקרות בערב שבת כשחל פורים בשבת ואח"כ שנבנה הבית המקדש היו קוראין בערב שבת הואיל והדין נקבע כן ולכך קאמר רבי הואיל ונדחו עיירות ממקומן כו' שבאמת לא נתקן כלל שיהי' הזמן בערב שבת אם חל בשבת רק שהי' הזמן נקבע בשבת ומשום גזירה שמא יעבירנה כו' היו נדחין ממקומן ונ"מ שבזמן שבית המקדש סי' קיים היו קוראין בשבת משום דאין שבות במקדש. אבל רב לא סבר כרבי גם בזה רק רב סבר כסברא דלעיל כיון דמשום גזירה שמא יעבירנה מתחלה נקבע הזמן בערב שבת אם פורים חל בשבת וגם במקדש לא היו קוראין בשבת וזה הוא שאמר רב ערב שבת זמנם שמתחלה נקבע הזמן בערב שבת והן הן דברי הגמ' לא לענין מקרא מגילה בעשרה אלא מאי ערב שבת זמנם אלא לאפוקי מרבי דאמר הואיל ונדחו עיירות ממקומן ידחו ליום הכניסה הא קמ"ל דערב שבת זמנם ר"ל שמתחלה הזמן נקבע בערב שבת הואיל ומצות קריאת המגילה נתקן בשעת חרבן וא"כ הזמן נקבע בערב שבת ולכך גם במקדש היו קוראין בערב שבת וא"כ בגוף הדין אם חל בשבת שעיירות קוראין בערב שבת כזה באמת לא צריך רב לאשמעינן דלא כרבי הואיל וסתם מתניתין הוא דלא כרבי רק בזה אתי רב לאשמעינן דלא כרבי דמלשון רבי משמע שבשבת זמן הקריאה הוא רק משום גזירה שמא יעבירנה היו נדחין אבל במקדש היו קוראין בשבת ועל זה בא רב לאשמעינן דלא כרבי ואמר שהזמן נקבע בערב שבת וגם במקדש קוראין בערב שבת אם חל פורים בשבת כנ"ל ומתורצים כל הקושי' והדקדוקים בסוגי' זו ודו"ק

היוצא מכל הנ"ל שגם לרבה לא היו קוראין את המגילה בשבת אף במקדש א"כ קושי' התוס' במק"ע למה אמר ר"י טעם אחר הא אליבא דדינא ליכא נ"מ בינו לרבה וגם ר"י ע"כ סבר לטעמי' דרבה גבי שופר ולולב ולמה אמר במגילה טעם אחר. ונראה לתרץ קושיית התוס' דר"י סובר דבמגילה לא שייך טעמא דרבה דהא לעיל (דף ב' סוף ע"א) אמרינן

דבזמן הזה הואיל והכל מסתכלין בה אין קורין אותו אלא בזמנה ופי' רש"י הואיל ובזמן הזה אינן מקדשין ע"פ ראי' רק ע"פ חשבון והעולם חושבין למ"ד יום מפורים לפסח ואם תקדים הקריאה יעשו פסח סוף למ"ד יום של קריאת המגילה ונמצא אוכלין חמץ בימים אחרונים של פסח. ולפ"ז אם חל פורים בשבת ומקדימין לקרות את המגילה בערב שבת נמי יד לחוש לזה שיחשבו למ"ד יום מערב שבת ויעשו פסח למ"ד יום אחר ערב שבת ונמצא אוכלין חמץ ביום אחרון של פסח דהא באמת פורים הי' בשבת. אמנם יש לומר דבאמת בשביל זה לא אמר רב יוסף טעמא דרבה משום שמא יעבירנה ד"א ברשות הרבים הואיל ומשום האי טעמא לחוד לא הוי לן למעבד זמנו בערב שבת הואיל ואיכא גם חשש איסור דאורייתא שהעולם ימנה למ"ד יום מערב שבת (הואיל והיו קוראין בערב שבת ונמצא עושים פסח יום א' קודם זמנו ואוכלין ביום אחרון של פסח חמץ) וא"כ לכך לא סבר ר"י האי טעמא דשמא יעבירנה ד' אמות הואיל ויש גם להיפך חשש איסור דאורייתא אם לא יקרא בשבת כנ"ל ולכך אמר רב יוסף טעם אחר הואיל ועיניהם של עניים נשואות כו' ומתורץ קושיית התוס' ודו"ק:

אמנם לדידן שאנו עושים שני ימים טובים של גליות מפני הספק ואנן עושים ח' ימים פסח שפיר יש לומר טעמא דרבה דלא קרינן המגילה בשבת משום שמא יעבירנה ד' אמות ברשות הרבים שהוא איסור דאורייתא אבל האי חששא שיאכלו ביום אחרון של פסח חמץ ליכא חשש איסור דאורייתא דהא אנן עושים ה' ימים פסח וא"כ יום האחרון הוא רק מדרבנן מפני הספק ואם יקראו המגילה בערב שבת לא יבא לידי איסור דאורייתא ואם יקראו את המגילה בשבת יכולין לבא לאיסור דאורייתא שיעבירנה ד' אמות ברשות הרבים ושייך שפיר טעמא דרבה מהן הן דברי הרי"ף דהרי"ף רוצה לתרץ לרבה הא אם קוראין מלפני שבת ג"כ איכא חשש איסור דאורייתא שיבא לאכל חמץ ביום אחרון של פסח דהא בזמן הזה הכל מסתכלין בה ועל זה קאמר הרי"ף דאנן אינן בקיאין בקביעא דירחא וא"כ אנן עושין ה' ימים פסח ולא הוי זה חשש איסור דאורייתא כנ"ל ושפיר קאמר היינו טעמא דמגילה דגם במגילה צריכין לומר האי טעמא הואיל ואינן בקיאין בקביע דירחא ומתורץ קושיית על הרי"ף:

ואין להקשות לפי זה בני ארץ ישראל שעושין רק יום אחר והם עושין רק ז' ימים פסח א"כ אמאי קוראין בשבת משום שיבוא לאכול ביום אחרון של פסח חמץ ושפיר הוא חשד איסור דאורייתא. ז"א דכיון האי חששא דשמא יעבירנו הוא חשש שהוא בכל העולם כולה והאי חששא דשמא יאכלו חמץ באחרון של פסח הוא רק בא"י דהא בבני חוץ לארץ ליכא האי חשש דהא עושין ח' ימים א"כ שפיר חיישינן להאי חשש דשמא

יעבירנה ד"א בר"ה שהוא בכל העולם מלחוש חשש אחרון של פסח שהוא רק בא"י. ולכך גם בני א"י קוראין מלפני שבת שמא יעבירנה ד"א ברשות הרבים ודו"ק:

דף ה:

ורבי היכי נטע נטיעה בפורים כו' עד סוף הסוגיא יש לדקדק בסוגיא זו דלפי דמסיק דלרבי פשיטא ליה ולחזקי' מספקא ליה ולמה חזר מסברא דלעיל וקאמר דרבי בר חמיסר הוי וקא פשיטא ליה דטברי' מוקפת חומה מיב"נ אמאי לא קא מהדר כסברא ראשונה דרבי גל ארביסר הוי והי' פשיטא ליה דטברי' לאו מוקפת חומה מיב"נ. עוד יש לדקדק על לשון הגמ' דקאמר לקמן ומי מספקא ליה מלתא דטברי' והכתיב וכו' מאי זה לשון מלתא דטברי' ושפת יתר הוא ובפשוט ה"ל להקשות ומי מספקא ליה בטברי' עוד יש לדקדק דקאמר והא קיי"ל רקת זו טברי' מאי קיי"ל דקאמר ואף דהאמת הוא כן דרבא אמר לקמן מי איכא למ"ד דרקת לאו טברי' הוא מ"מ לא צריך הקדמה זו להקושי' דאף אי אמרינן כר' יוחנן לקמן דחמת הוא טברי' נמי קשה קושייתו דהא עכ"פ טברי' הוא מערי מבצר המפורשים בקרא וא"כ לאיזה צורך קאמר דקיי"ל רקת זו טברי'. עוד קשה בסוגי' זו קושיית המהרש"א דהמקשן דפריך א"ה אמאי מספקא ליה ע"כ ידע מזה הברייתא דאשר לו חומה פרט לטברי' א"כ למה לא פריך הך קושי' תיכף ואיפכא הו"ל להקשות דטברי' לאו מוקף חומה מברייתא דתני בה בהדיא פרט לטברי' ותירוץ המהרש"א דלא הי' להמקשה הך גירסא בברייתא פרט לטברי' אלא רק פרט למי שימה חומתה מלבד שהוא דוחק גדול אלא שאי אפשר לומר כן דאי לא הוי להמקשן הגירסא בברייתא פרט לטברי' א"כ לא פריך מידי על טברי' דדלמא הי' לטברי' חומה סביב מלבד הים וא"כ הי' הספק לחזקי' אי הך חומה שיש לטברי' הוא מימות יהושע ב"נ או דלמא לא הי' אותה החומה מיב"נ ומה שנחשב טברי' בקרא מערי המבצר הוא מחמת הים אבל חומה לא הי' שם בעת ההיא אלא ודאי ע"כ צ"ל דגם להמקשן הי' הגירסא בברייתא פרט לטברי' שפיר פריך דאי ס"ד דהי' לטברי' חומה מלבד הים אמאי קא ממעט ליה לענין בתי ערי חומה הא גם בבתי ערי חומה אמרינן אשר לו חומה אף שאין לו עכשיו ושפיר פריך. אבל לפי תירוץ המהרש"א לא פריך הגמ' מידי ונראה לתרץ קושי' המהרש"א באופן אחר ונקדים לתרץ קושיית המ"מ על הרמב"ם בפ' א' מהלכות מגילה הלכה י' וז"ל כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו אם אין ביניהם אלפים אמה הרי זה ככרך וקוראין בט"ו והקשה המ"מ שם דמלשונו משמע דאף בנראה צריך אלפים אמה ובגמ' אינו כן דהא אמרינן בגמ' (דף ג' ע"ב) גופא אריב"ל כרך וכל הסמוך לו כו' תנא סמוך אף שאינו נראה

ונראה אף שאינו סמוך הרי מפורש דלא כהרמב"ם וגם על הרי"ף הקשה למה השמיט בהלכותיו הך (תנא) דתנא אף שאינו סמוך ע"ש והר"ן רוצה לדחוק ולחלק בין מה שנחשב לתחום העיר למאי שאינו נחשב לתחומי העיר ע"ש ואין זה אלא דברי נביאות דכל כי האי ה"ל לכתוב ולפרש בהדי'. ונראה ליישב שיטות הרי"ף והרמב"ם דאף דתנא בברייתא לעיל לפרש דברי ריב"ל נראה אע"פ שאינו סמוך מ"מ מסוגיא דהכא מוכח דלא כהך ברייתא אלא דצריך שתיהן נראה וסמוך דהנה לעיל (דף ב' ע"ב) אריב"ל כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נידון ככרך עד כמה אמר ר' ירמיה ואיתימא ר' חיי' בר אבא כמחמתן לטברי' וכן איתא בירושלמי ברישׁ מס' מגילה בשם ר' חיי' בר אבא כגון מן הדא חמתא וקאמר שם דלא קאמר אלא כגון אבל לדינא לא צריך דהא חמתא עצמה מוקפת חומה מיב"נ דהא כתיב ועירי מבצר הצדים צר וחמת ורקת כו' ע"ש בירושלמי נמצא מוכח מהירושלמי דזה החמתן דקאמר ר"ח ב"א שהוא סמוך לטברי' זה הוא חמת דכתיב בקרא מערי מבצר ולפ"ז קשה על חזקי' למה קרא בטברי' בי"ד ובט"ו נהי דהי' מסופק על טברי' עצמה מ"מ הא טברי' הי' סמוך לחמתן וחמתן בודאי מוקף מיב"נ דהא כתיב בקרא מערי המבצר כדמפורש בירושלמי וא"כ הי' לו לחזקי' לקרות רק בט"ו דהא טברי' הוא סמוך לחמתן ונידן כחמתן. ולכאורה יש לדחות ולומר דמה דאמר ריב"ל כרך וכל הסמוך לו היינו דוקא בכפר הסמוך לכרך אבל עיר גדולה הסמוך לכרך אינו נידן ככרך וכן מורים קצת לשון הטור וש"ע א"ח סי' תרפ"ה סעיף ב' דנקטו כפרים הנראים עמו אמנם אחר העיון נראה דנקט כפרים וההי"ד לעיירות שאינן מוקפין דחד דינא אית להו דהא הך דריב"ל יליף לה לעיל (דף ב' ע"ב) מקרא יתירה דעיר ועיר דכל עיר ועיר הסמוך למדינה שתהי' כמותה עיין ברש"י לעיל ד"ה וכדריב"ל כו' הרי דמרבינן כל הסמוך למדינה ואין חילוק בין כפר לעיר אך לסברת הר"ן דמפרש דריב"ל לא איירי אלא מה שנחשב לתחום אפשר לחלק בין כפר לעיר דסתם עיר אינו נחשב לתחום אחרת הסמוכה אמנם כבר כתבתי לעיל שסברת הר"ן הוא דברי נביאות ואין מוזכר בפוסקים חילוק זה וכללא כייל כל הסמוך לו. וליישב זה צריכין אנו לומר דאף שחמת הי' סמוך לטברי' מ"מ לא הי' נראה עמו דטברי' הי' מונח בעמק כדאיתא במס' שבת (דף קי"ח ע"ב) דאמר ר' יוסי יהי' חלקי ממכניסי שבת בטברי' ופירש"י שם מתוך שהי' עמוקה מחשכת מבעוד יום ע"ש וא"כ טברי' הי' סמוך ואינו נראה לחמת וחזקי' לא סבר כהך ברייתא דלעיל אלא דסבר דסמוך לחוד לא מהני אלא דצריך שניהם סמוך ונראה ולכך לא הי' טברי' דידן כחמתן ועל טברי' בפני עצמה הי' מסופק אי מוקפת חומה מיב"נ ולכך הי' קורא מפני הספק בי"ד ובט"ו היוצא מזה דלפי הירושלמי מוכח דחזקי' אינו

סובר כהך ברייתא אלא דסובר דתרתי בעינן נראה וסמוך ולכך שפיר השמיט הרי"ף הך ברייתא וגם הרמב"ם לא פסק כהך ברייתא הואיל ומחזקי' מוכח דלא כהאי תנא אלא דתרתי בעינן ודו"ק:

אמנם כל זה הוא לפי הירושלמי דסובר דחמת הנאמר בקרא הוא חמתן הסמוך לטברי' אבל לר' יוחנן בגמ' דילן דאמר לקמן כד הוינא טלי' וכו' חמת זו טברי' ורקת זו ציפורי א"כ חמתן הסמוך לטברי' לא מצינא בקרא שהוא מוקף מיב"נ א"כ בלא"ה לא קשה על חזקי' דשפיר הי' מסופק על טברי' אי הוא מוקף מיב"נ דאף שהוא סמוך לחמתן הא חמתן גופא לא ידענו כלל אי הוא מוקף מיב"נ דהא אי חמת הוא טברי' לא נזכר בקרא כלל חמתן. היוצא מזה אי רקת הנאמר בקרא הוא טברי' א"כ חמת הוא חמתן הסמוך לטברי' כדעת הירושלמי ומעתה כך הי' סברת המקשן וכך הי' קושיית הגמ' דהמקשן הי' יודע מהא ברייתא דתנא אשר לו חומה פרט לטברי' שימה חומתה והי' סובר דים לא הוי חומה אף לענין מקרא מגילה וגם הי' סובר כברייתא דלעיל דסמוך אע"פ שאינו נראה רק שהי' המקשן סובר דחזקי' הי' מסופק אי חמתן הסמוך לטברי' זה חמת הנאמר בקרא כדעת הירושלמי וא"כ הוי טברי' סמוך לכרך ונידן ככרך וקורין בט"ו או דלמא חמת הנזכר בקרא הוא טברי' ורקת הוא ציפורי כדעת ר' יוחנן בגמ' דילן וא"כ חמתן לאו מוקף חומה מיב"נ וגם טברי' בפני עצמו לא חשיב הים חומה וקורין בי"ד וכיון שזה הי' ספק של חזקי' פריך ומי מספקא ליה מלתא דטברי' דהיינו מה שנקרא טברי' בקרא והא קיי"ל דרקת זו טברי' כמו שאמר רבא לקמן ומי איכא למ"ד דרקת לאו טברי' וא"כ כיון דרקת היא טברי' בודאי חמת הוא חמתן כדעת הירושלמי וא"כ מאי מספקא ליה לחזקי' נהי דטברי' לאו מוקף חומה מ"מ הא הוא סמוך לחמתן ונידן כחמתן כנ"ל ומתרץ הגמ' לא שהי' חזקי' מסופק אי חמת הוא חמתן דאף דחמת הוא חמתן אפ"ה לא מהני חמתן הסמוך לטברי' דהואיל ואינו נראה ותרתי בעינן סמוך ונראה כדעת הרי"ף והרמב"ם רק שזה גופא הי' מסופק על טברי' עצמו אי חשיב מוקף חומה דחד גופא הוי שודא דימא ועל זה פריך הגמ' אי הכי דזה הי' הספק אי ים חשיב חומה הא ודאי לאו חומה הוא דתנא בברייתא אשר לו חומה פרט לטברי' שימה חומתה ולפ"ז מתורץ קושיית המהרש"א דבל"ז לא הי' יכול להקשות מברייתא דטברי' לימרו מוקף הוא די"ל דחזקי' הי' מסופק לא על טברי' גופא אלא שהיה מסופק אי חמת הנאמר בקרא הוא חמת לטברי' כדעת ירושלמי או אם חמת הוא טברי' כר"י בגמרא דהכא כנ"ל אבל השתא לבתר דמתרץ ליה דהספק הי' אי ים חשיב חומה פריך ליה א"ה ודאי לאו חומה היא

דהא מפורשת בברייתא דים לאו חומה היא כנ"ל וגם הדקדוקים מתורצים דשפיר קאמר מלתא דטברי' וגם קיי"ל דרקת זו טברי' דכל זה שייך לקושיית המקשן כנ"ל:
ולפי זה מתורץ נמי הקושי' דלעיל דלמה לא אמר הגמ' דרבי בר ארביסר הוי ופשיטא ליה דטברי' לאו מוקף מיב"נ דאי הוי מתרץ כן הוי גם רבי סובר דסמוך ואינו נראה לא מהני דהא רקת היא טברי' וחמתן הוא חמת וא"כ הוי טברי' סמוך לחמתן הנזכר בקרא בערי מבצר ולמה לא קרא בט"ו וע"כ הוי צריכין לומר דתרתי בעינן סמוך ונראה א"כ הוי הך ברייתא דתני סמוך אע"פ שאינו נראה דלא כמאן לא כחזקי' ולא כרבי ולכך קאמר דבר חמיסר הוי ודו"ק:

דף י.

הרמב"ם בפ"ו מהל' בית הבחירה ה"ל פסק דאף דקיי"ל קדושה ראשונה קדשה לע"ל היינו ירושלים והמקדש אבל שאר ארץ ישראל לא קדשה לאחר החורבן ע"ש. ולכאורה קשה לפ"ז איך מביא הגמ' תנאי היא כל האי דר' יצחק הא ר' יצחק קאמר לא קדשה לע"ל אף לענין המקדש דהא איירי לענין היתר הבמות והני תנאי דקאמרי לא קדשה לא שמעינן מני' אלא לענין בתי ערי חומה וזה שייך לגבי קדושת ארץ ישראל. אבל לענין קדושת בית המקדש יש לומר דכ"ע ס"ל קדשה לע"ל כדעת הרמב"ם הגם שיש לדחוק ולומר דהגמ' מביא כתנאי שיש תנאים דפליגי בקדשה ולא קדשה לענין בתי ערי חומה אף דלא שייך האי פלוגתא לענין היתר במות כמו שצריכין לומר לשטת הר"ר חיים בתוס' ד"ה מ"ט הדר ביה וזה דוחק גדול וליישב דבר זה נקדים מה שיש לבאר בסוגיא זו דהנה יש לדקדק איך קא מכחיש ר"י מה דמסהיד רבא ששמע מני' ואיך אמר דלא אמרה. הן אמת דמצינו כדבר זה במס' מכות (דף ט"ו ע"א) גבי ל"ת שקדמו עשה דג"כ אמר שם ר' יוחנן דלא אמרה אמנם שם לא קשה כולי האי דשם אמר רבה בב"ח משמי' דר"י ומפרש רש"י שם בד"ה אמרו לו אחרים ששמעוהו משמו ולא שמעוה מפיו אמרו דבר זה עכ"ל רש"י ז"ל הרי דרש"י בא לתרץ שאחרים אמרוהו משמו וכאשר שאלו לר"י אם אמר זה אמר שלא אמרה. אבל כאן לא פירש כן הואיל וכאן ר' יצחק בעצמו אמר האי דינא דלא קלע"ל ולא אמר אדם אחר משמו וליכא למימר שאחרים ששמעו משמו אמרו כן. צריך ישוב איך החי יכול להכחיש את החי לומר שלא אמר מה ששמעו ממנו [ועוד האי וגמירנא לה מני' דקאמר רבא הוא שפת יתר ודי אם אמר אמרה ועוד איך ס"ד לשאול לר"י אם אמרה הלא שמעו ממנו. ונראה ליישב דהנה קשה לפ"מ שכתבו התוס' במס' שבועות (דף י"ו ע"ב) בד"ה קדושת עולם דעביד הגמ' שם צריכותא גבי טומאת

מקדש דצריך למכתב משכן ומקדש דאי הוי כתיב משכן ה"א דגבי משכן חייב משום דנמשח בשמן המשחה ואי הוי כתיב מקדש ה"א דגבי מקדש חייב משום דקדושתו קדושת עולם ופירש"י שם קדושת עולם שאין אחריו היתר במות ומקשי' התוס' הא שם הוא ר' אלעזר ובפ"ק דחולין ס"ל לר' אלעזר לא קדשה לע"ל ומפרשים התוס' דלכך קרי קדושת עולם אף למ"ד לא קדשה לע"ל הואיל ואינו ראוי לחזור ולקדש אלא באותו מקום ע"ש. א"כ קשה מאי מקשה רב מרי על ר"י ממתניתין שא דלמא הפירוש במתניתין היא שילה יש אחריו היתר היינו שלא נתקדש המקום הזה לעולם והיו רשאים להתקדש מקום אחר אחריו אבל ירושלים אין אחריו היתר דמקומו מקודש לעולם ואינו ראוי לקדש אחריו מקום אחר למקדש אבל לעולם סבר המתניתין דלא קלע"ל ובמות הותרו לאחר החרבן:

עוד קשה קושי' הרב טורי אבן דגמ' דקאמר אלא כי הני תנאי וכו' ורמינהו ופירש"י ורמינהו מסקנא דמלתא הוא דאמר לעיל הני תנאי פליגי בקדשה ולא קדשה. וקשה דלמאי צריך רש"י לפרש כן הא כבר שמעינן מברייתא דלעיל דר' יהושע סבר קדשה לע"ל ולא צריך להביא אלא האי דר' ישמעאל ב"ר יוסי דסבר לא קלע"ל אבל הך דורמינהו לא צריך להביא לראי' דיש תנא דסבר קדשה לע"ל ומתרץ הטורי אבן דרש"י הוצרך לפרש כן על פי לשון הגמ' דקאמר אלא כי הני תנאי דמשמע דמביא פלוגתא אחרת ע"ש. ולענ"ד עדיין קשה על גוף הש"ס למאי צריך להביא עוד תנא דס"ל דקדשה לע"ל הא כבר שמעינן מברייתא דלעיל דר' יהושע בודאי סובר קדשה לע"ל. אך באמת כבר הרגיש המהרש"א במס' שבועות בקושי' זו ומתרץ דהגמ' רוצה להביא דבהך גופא דבתי ערי חומה איכא מ"ד דלא קלע"ל והוא דוחק:

ונלע"ד ליישב דהנה רש"י במתניתין פי' כשחרבה שילה הותרו הבמות כדאמרינן בזבחים כי לא באתם עד עתה אל המנוחה זו שילה ואל הנחלה זו ירושלים למה חלקן הכתוב כדי ליתן היתר של זה בזה עכ"ל. הנה רש"י ז"ל נותן טעם למה אין היתר אחר ירושלים דמסברא יש לומר דכיון שנחרב פסק קדושתו והותרו הבמות וכן מוכח מפי' רש"י במס' זבחים שם דמפרש למ"ד זו וזו שילה ואפ"ה יש היתר אחריו דקסבר קדושה ראשונה לא קדשה לע"ל ובקדושת ירושלים גופא ס"ל דיש היתר אחריו כדאמרינן במגילה שמעתי שמקריבין בבית חוניו ואוקמינהו לר' ישמעאל עכ"ל. הרי אי אמרינן זה וזה שילה אז אמרינן מכח סברא דלא קדשה לע"ל. ולכך צריך רש"י לפרש טעמא דמתניתין דמחלק בין שילה לירושלים דממ"נ אי הסברא הוא דלא קדשה אחר החורבן א"כ למה בירושלים אין אחריו היתר ואם הסברא נותנת דאף לאחר החורבן נשאר

הקדושה למה הי' בשילה היתר אחריו ולכך צריך רש"י לפרש לבאר טעם החילוק בין שילה לירושלים כדיליף בזבחים דלמה חלקן הכתוב ליתן היתר בין זו לזו ולכך אחר ירושלים נאסרו הבמות. ובזה אמרתי לתרץ מה שהקשה בטורי אבן מאי פריך רב מרי דלמא מתניתין סובר דזה וזה שילה או זה וזה ירושלים א' כ ליכא לאקשויי להדדי ולכך תני דשילה יש אחריו היתר וירושלים אין אחריו היתר אבל ר' יצחק סובר כמ"ד דמנוחה זו שילה ונחלה זו ירושלים ושפיר מקשינן להדדי עיין בטורי אבן שמתרץ בדוחק. אבל לפי דברי הנ"ל ע"כ מוכח דמתניתין סובר מנוחה זו שילה ונחלה זו ירושלים דאל"כ דבקרא נאמר או ירושלים לחוד או שילה לחוד א"כ מנ"ל למתניתין לחלק בין שילה לירושלים אלא ודאי דמתניתין ס"ל דשילה וירושלים תרוייהו נזכרו בהאי קרא דלא באתם וגו' ושפיר פריך רב מרי על ר' יצחק ממתניתין דעי"כ מתניתין לא ס"ל האי הקישא נחלה למנוחה אדרבה דמתניתין ס' ל שחלקן הכתוב:

אמנם לפ"ז יש להקשות דכיון דטעמא דר' יצחק דס"ל לא קדשה לע"ל הוא רק מכח הקישא דנחלה למנוחה מזה מוכח דס"ל לר' יצחק דאי לאו האי הקישא הוי אמרינן מסברא דקדשה לע"ל דהואיל וחלקן הכתוב סותר ההיקשא וא"כ הי מנייהו מפקת דכיון דיש מקום ללמוד דירושלים קדשה לע"ל מכח דחלקן הכתוב ויש מקום לימא איפכא דלא חלקן הכתוב ונאמר מנוחה ונחלה להקיש להדדי דגם ירושלים לא קדשה לע"ל א"כ הי מנייהו מפקת וע"כ צ"ל דס"ל לר' יצחק דעדיף טפי לדרוב ההיקש ללמוד מני' דגם ירושלים לא קדשה לע"ל הואיל וסברא חיצונה היא דלא קדשה לע"ל וא"כ למ"ד זו וזו שילה ידעינן ג"כ דלא קדשה מכח סברא כמ"ש רש"י שם בסוגיא דמס' זבחים א"כ קשה למסקנא איך מוקי הגמ' הך דר' יצחק כר' ישמעאל בר' יוסי הא ר' ישמעאל בר"י סובר במס' זבחים זו וזו שילה ולדעת רש"י שם בזבחים הוא זה אותו ר"י בר"י ע"ש בתוס' ד"ה זה וזה שילה] א"כ לר' ישמעאל בר"י ליתא להך הקישא דהא לא נאמר ירושלים כלל בקרא. וא"כ איך נוקמא ר' יצחק כר"י ב"י הא לר"י בר"י ליתא להאי הקישא כלל דהא הוא סובר זה וזה שילה ואפ"ה לא קדשה:

ולתרץ כל זה נלענ"ד לומר דבאמת ר' יצחק אמר סתם שמעתי שמקריבין בבית חוניו דקדושה ראשונה לא קלע"ל ולא אמר שום טעם רק תלמידיו או סתמא דתלמודא היו נותנים טעם זה לדבריו משום דמקיש נחלה למנוחה ועל זה אמרו ליה אמרת דהיינו שהיו שואלים אותו אם אמר טעם הדבר משום דמקיש נחלה למנוחה והוא השיב שלא אמר טעם זה רק סתם אמר דשמע שמקריבין בבית חוניו ורבא אמר האלקים אמרה וגמירנא להאי הקישא היינו דאם אמר ששמע שמקריבין בבית חוניו ולא קדשה לע"ל

ע"כ משום האי טעמא אמרה דאל"כ ליכא סברא לומר דלא קדשה לע"ל וא"כ רבא ור' יצחק מחולקים בזה דר' יצחק סבר דאף בלי האי הקישא יש מכח סברא לומר דלא קדשה אבל רבא סובר דאי לאו האי הקישא אמרינן קדשה לע"ל ועל זה קאמר הגמ' מ"ט הדר בי' מהאי הקישא ואף שלא אמר ר' יצחק בפירוש האי הקישא מ"מ מאיזה טעם הדר י' לתלמודיו לומר שלא מטעם זה אמרה [דלא הניח לתלמידים דעתם שחשבו שמטעם ההיקש אמר לא קדשה) הא האי מלתא דהקישא הוא מלתא דמסתבר ולמה לא הסכים ר' יצחק שמטעם זה אמר לא קדשה לע"ל. וע"ז מתרץ וקאמר משום דמותיב רב מרי ממתניתין דתני קדושת שילה יש אחריו היתר וקדושת ירושלים אין אחריו היתר ע"כ ליתא להאי הקישא נחלה למנוחה כיון דע"כ אינן שוים הם דהא לשילה הי' אחריו היתר וירושלים הי' קדושת עולם ומעתה באמת קושי' ר"מ ממשנתינו לא הי' על עיקר דברי ר' יצחק דאמר מקריבין בבית חוניו דזה יש לתרץ ולומר דמתניתין לא מיירי כלל מדין איסור הבמות אחר חורבן ירושלים רק דמתניתין קאמר שילה יש אחריו היתר היינו דיש היתר לבנות בית המקדש במקום אחר אבל ירושלים אין אחריו היתר דאסור לבנות בית המקדש במקום אחר דקדושת ירושלים היא קדושת עולם כמו שהבאתי בשם התוס' במס' שבועות. רק קושי' רב מרי הוא על ההיקש דאי מקשינן נחלה למנוחה א"כ גם לירושלים הי' לנו לומר שיש אחריו היתר לעשות את המקדש במקום אחר ולא קדשה קדושת עולם כמו שילה. וקאמר הגמ' ועוד תנן משבאו לירושלים נאסרו הבמות [ולא הי' להם עוד היתר) ואיך קאמר ר' יצחק שמקריבין בבית חוניו וע"כ צריך לומר דר' יצחק סובר כהאי דר' ישמעאל בר"י דסובר לא קדשה לע"ל והרי ר' ישמעאל בר"י סבר זה וזה שילה וליתא להאי הקישא ואפ"ה סבר לא קלע"ל ואיך אפשר לומר דטעמא דר"י הי' משום האי הקישא דנחלה למנוחה הא האי תנא דסבר לא קדשה לע"ל סובר זה וזה שילה:

ועפ"ז מתורצת קושי' הר"ח בתוס' בד"ה ומאי טעמא ומתחלה היכי אמרה למלתא וכי לא הי' יודע מתניתין שהי' שגורה בפי כל ולפי דרכינו הנ"ל לא קשה קושי' הר"ח כלל דבאמת לא פריך על עיקר דברי ר' יצחק דאמר מקריבין בבית חוניו דעל זה הי' יכול לתרץ תנאי היא דהא איפלגא תנאי אי קדשה אי לא קדשה ור' יצחק מצי סבר כהאי תנא דלא קדשה לע"ל רק קושי' רב מרי הוא על הטעם דקאמר דמקיש נחלה למנוחה והא במתניתין קא מחלק בין שילה לירושלים לענין קדושת עולם מכלל דלא הוקשו נחלה למנוחה ועוד תנן משבאו לירושלים נאסרו הבמות ולא הי' להן עוד היתר וע"כ ר' יצחק סבר כהאי תנא דפליג על משנה זו ור"י סובר כר"י בר"י דסבר לא קדשה ואיך

אפשר לפרש טעמא דלא קדשה מכח הקישא נחלה למנוחה הא אליבא דר"י בר"י ליכא האי הקישא דהא הוא סובר זה וזה שילה כנ"ל ובזה מתורץ נמי קושי' שני' של הר"ח דאמאי הדר בי' לימא אנא דאמרי כהאי תנא דלא קדשה דבאמת לא הי' קושי' הגמ' על עיקר דין של ר' יצחק רק דקושי' הגמ' הי' על האי הקישא והרי לר"י בר"י דאית ליה לא קדשה ואפ"ה לית ליה האי הקישא דהא הוא סובר זה וזה שילה ור' יצחק באמת לא הדר מעיקר הדין רק שהדר ביה מהאי טעמא דאיתקש נחלה למנוחה הדר בי' כנ"ל [וקאמר הגמ' מתחלה תנאי היא ומביא דר' יהושע פליגי אי קדשה או לא קדשה ור' אלעזר סבר לא קדשה ויש לפרש טעמא דר"א משום האי הקישא ור' סבר מנוחה זו שילה ונחלה זו ירושלים ומדחה הש"ס דיש לומר לכ"ע קדשה לע"ל ומר מה דשמיע ליה קאמר וכו' והה"ד דגמ' הי' יכול לדחות דכיון דמוכח מר"י בר"י דס"ל לא קדשה ואפ"ה ס"ל זה וזה שילה אלמא דלאו מכח ההיקש ס"ל לא קדשה א"כ מנ"ל דלמא גם לר"א ס"ל וכו' אלא דעדיפא מני' פריך דלמא גם ר"א ס"ל קדשה]:

ועל זה מסיק הגמ' לבסוף אלא כהני תנאי ובא לתרץ האי קושי' על רבא דס"ל דרק משום טעמא דהיקשא נחלה למנוחה ס"ל לא קדשה וע"ז מקשה הא ר"י בר"י ג"כ ס"ל דלא קדשה אע"ג דלית ליה האי רשל דהא סבר זה וזה שילה על זה מתרץ אלא כי הני תנאי ומביא האי ברייתא דסבר ר"י כר"י דלא קדשה ומביא ורמינהו מברייתא אחרת דסבר ר"י בר"י דקדשה וע"כ צ"ל דתרי תנאי אליבא דר"י בר"י וא"כ רבא דאמר טעמא דלא קלע"ל הוא רק משום דאיתקש נחלה למנוחה סבר דלהאי תנא אליבא דר"י בר"י דס"ל לא קדשה לע"ל אליבא דהאי תנא באמת גם ר"י בר"י סובר מנוחה זו שילה ונחלה זו ירושלים ואיתקש מנוחה לנחלה. ומאי דאמר ר"י בר"י זו וזו שילה אתי' כאידך תנא דר"י בר"י דסובר קדשה לע"ל:

ולפ"ז מתורץ נמי קושי' הטורי אבן וקושי' המהרש"א למאי צריך הגמ' להביא האי ורמינהו הא בלאו האי ברייתא שני' ג"כ ידעינן דאיכא תנא דס"ל קדשה לע"ל דהא ר' יהושע שהביא הש"ס לעיל בודאי ס"ל קדשה לע"ל ולפי הנ"ל צריך הגמ' להביא הך ורמינהו להוכיח דאיכא תרי תנאי אליבא דר"י בר"י כי היכי דלא תקשי מהך ברייתא דמס' זבחים דאמר ר"י בר"י זה וזה שילה ולית ליה הקישא דנחלה למנוחה ואפ"ה סבר לא קלע"ל וכיון דאיכא תרי תנאי אליבא דר"י בר"י א"כ באמת האי ברייתא דמס' זבחים דאמר ר"י בר"י זה וזה שילה הוא כהאי תנא דר"י בר"י דסבר קדשה לע"ל כנ"ל:

אמנם כל זה הוא לשטת רש"י במס' זבחים שם דסבר דהאי תנא דסבר שם זה וזה שילה הוא אותו ר' ישמעאל בר יוסי דסבר הכא לא קדשה לע"ל. אבל לשטת התוס' שם במס'

זבחים (דף קי"ט ע"א) בד"ה זו וזו שילה שחולקים על רש"י וסוברים דהאי תנא דאמר זו וזו שילה הוא ר' ישמעאל בר אלישע. והכא הוא ר' ישמעאל בר' יוסי א"כ נפל כל הבנין הנ"ל ויש לומ' דר"י בר"י דסבר לא קדשה לע"ל אית ליה הקישא דנחלה למנוחה וסובר דמנוחה הוא שילה ונחלה זו ירושלים ולית ליה כהאי דר"י בר אלישע דזה וזה הוא שילה. ולפ"ז ע"כ מאי דמביא הגע' אלא כהני תנאי הוא רק להביא דתנאי פליגי אי קדשה או לא קדשה א"כ הקושי' (המהרש"א וטורי אבן) במק"ע למאי צריך להביא הך ורמינהו להראות דאיכא תנא דס"ל קדשה לע"ל הא כבר ידעינן מברייתא דלעיל דר' יהושע בודאי ס"ל קדשה לע"ל. ולייישב זה נחזור במה שהתחלתי להקשות על דברי הרמב"ם בפ"ו מהל' בית הבחירה דאף דאמרינן קדשה לע"ל הוא רק על המקדש וירושלים אבל ארץ ישראל לא קדשה לע"ל ולדברי הרמב"ם האלה קשה איך מביא הגמ' תנאי היא על מלתא דר' יצחק דאמר לא קדשה לע"ל אף על בית המקדש דהא אמר שמעתי שמקריבין בבית חוניו הא מהאי תנא דסבר לא קדשה לא אמר אלא לענין בתי ערי חומה והיינו ארץ ישראל לא קדשה לע"ל אבל לענין בית המקדש עצמו לא שמעינן מהאי תנא דס"ל לא קדשה לע"ל וצריכין לומר דבאמת רבא דאמר אמרה וגמירנא בודאי לא ס"ל כהרמב"ם ורבא לא מחלק בין מקדש לשאר ארץ ישראל אמנם רבא סבר דאין לחלק בין מקדש לשאר ארץ ישראל היינו הואיל וכבר שמעינן דאיכא פלוגתא דתנאי אי קדשה לע"ל או לא קדשה לענין בתי ערי חומה שוב לא מחלקינן בין מקדש לארץ ישראל ואמרינן מאן דסובר לענין בתי ערי חומה לא קדשה גם במקדש סובר כן אבל אי לא הוי מצינו תנא דסבר בהדי' גבי ערי חומה קדשה לע"ל ע"כ הוי אנו צריכין לחלק בין מקדש לשאר ארץ ישראל שלא לעשות פלוגתא בהאי דינא אי קדשה או לא קדשה והוי צריכין לדחוקי נפשן שלא לעשות פלוגתא והוי מחלקינן דמה דמצינו דר' יהושע סבר קדשה לע"ל היינו מקדש עצמו דהא ר' יהושע לענין היתר הבמות אמר קדשה לע"ל אבל לענין בתי ערי חומה גם ר"י מודה להאי תנא דר"י בר"י דקדושת ארץ ישראל לא קדשה לע"ל רק לפי האמת דאיכא תנא אליבא דרי"ו בר"י דסבר גם לענין בתי ערי חומה דארץ ישראל קדשה לע"ל אין לחלק בין מקדש לשאר ארץ ישראל כיון דבלא"ה איכא פלוגתא בהאי דינא אי קדשה או לא קדשה לענין בתי ערי חומה מנ"ל להמציא חילוק זה בין מקדש לשאר ארץ ישראל וטפי אמרינן דמ"ד קדשה לע"ל בכל גונא סובר כן בין במקדש ובין בא"י מכלל דמאן דסובר לא קלע"ל ג"כ בכל גונא אומר כן אף למקדש. וא"כ שפיר צריך הגמ' להביא האי ורמינהו להראות דאיכא פלוגתא בהאי דינא דקדשה או לא קדשה אבל מברייתא דר' יהושע לחוד לא הוי שמעינן דאיכא פלוגתא בקדשה או לא קדשה והוי מחלקינן

בין מקדש לארץ ישראל. והנה כל זה הוא לרבא דאמר אמרה וגמירנא דגם המקדש לא קדשה לע"ל אבל ר' יצחק דהדר בי' מהאי דאמר מקריבין בבית חוניו מכח קושי' רב מרי דבמתניתין תני דאין היתר אחר ירושלים ועוד תנן משבאו לירושלים נאסרו הבמות ועל זה קשה קושי' הר' חיים בתוס' [ותירוץ התוס' דחוק מאד ובכמה דוכתי לא ס"ל להתוס' האי תירוצא] למה הדר בי' הא אית ליה דתנא היינו ר' ישמעאל בר' יוסי דס"ל לא קדשה לע"ל וע"כ צ"ל דס"ל לר' יצחק לחלק בין קדושת המקדש לקדושת ארץ ישראל כדעת הרמב"ם הנ"ל וליכא תנא דפליג על ר' יהושע דסבר בהדיא דקדושת המקדש קדשה לע"ל ומתנא דר' ישמעאל בר"י ליכא ראי' דר"י בר"י רק בארץ ישראל לענין בתי ערי חומה ס"ל לא קדשה ולכך הדר בי' ומעתה מוכח דר' יצחק בודאי ס"ל לחלק בין מקדש לארץ ישראל ופסק הרמב"ם כוותי'. ואין להקשות למה לא פסק הרמב"ם כר' יצחק נגד רבא משום דטעמא דרבא הוא מטעם הקישא דנחלה למנוחה וסתמא דתלמודא במס' ערכין (דף ל"ב ע"ב) אזלא רהיטא דש"ס דלא כרבא דהכא דפריך שם מ"ט דמ"ד לא קדשה לע"ל ומדדחיק להמציא לימוד מקרא דנחמי' דכתיב ויעשו שם בני הגולה וכו' ע"ש בסוגיא ולמה שבק האי הקישא דמקיש נחלה למנוחה לומר דטעמא מאן דסבר לא קדשה לע"ל סבר דמנוחה זו שילה ונחלה זו ירושלים והוקשו להדדי אלא דסתמא דתלמודא לית ליה האי הקישא כלל:

ועוד מוכח כדעת הרמב"ם מסוגי' דמס' זבחים (דף ק"ד ע"ב) דפליגי ר"י ור"ל בהמעלה קדשים בחוץ בזמן הזה דר"י סבר חייב משום דקדשה לע"ל ור"ל סבר פטור משום דס"ל לא קדשה לע"ל וקאמר שם נימא בפלוגתא דר"א ור"י קא מפלגי ומביא הך דר"א ור"י דעושין קלעים להיכל וכו' ומדחה כמו שמדחה הכא בסוגי' דמס' מגילה ודכ"ע סברי קדשה לע"ל ומר מה דשמיע ליה קאמר ומר מה דשמיע ליה קאמר ע"ש ולמה שבק האי פלוגתא דפליגי תנאי בבתי ערי חומה אי קדשה או לא קדשה דע"כ פליגי תנאי בזה ועיין בתוס' שם בד"ה ר"ל אמר שהקשו התוס' תימא דלא פריך עליו מהנך משניות דפריך בפ"ק דמגילה אר' יצחק ע"ש בתוס'. והנה קושי' התוס' הוא דה"ל להסוגי' שם להביא המשניות שהקשה על ר' יצחק דמפורש במשניות דקדשה לע"ל וקושי' זו ליכא קושי' כל כך דכיון שכבר הביא ממשנה דר' יהושע ס"ל קדשה לע"ל למה ליה להש"ס להביא עוד משניות דס"ל קדשה לע"ל אבל זה קשה דלפי הסוגי' שם דמדחה דכ"ע ס"ל קדשה נשאר קושי' על ר"ל איך סבר לא קדשה ולמה לא הביא האי ברייתא דבתי ערי חומה דס"ל לר"י ב"י לא קדשה כמו שסבר ר"ל אלא ודאי דסוגי' במס' זבחים ס"ל כדעת

הרמב"ם לחלק בין קדושת מקדש וירושלים לקדושת שאר א"י וליכא שום תנא דס"ל במקדש לא קדשה ודוק ויש בזה אריכת דברים הרבה:

דף כ:

ולקריאת מגילה הרמב"ם בפ' ג' מהלכות מגילה וחנוכה פסק וז"ל בכל יום ויום משמונת אלו הימים גומרין את ההלל ומברך לפניו אקב"ו לגמור את ההלל בין ביחיד בין בצבור. אע"פ שקריאת הלל מצוה מדברי סופרים מברך עליו כדרך שמברכין על המגילה ועל העירוב שכל ודאי דבריהם מברכין עליו אבל דבר שהוא מדבריהם ועיקר עשייתן מפני הספק כגון מעשר דמאי אין מברכין עליו ולמה מברכין על יו"ט שני והם לא תקנוהו אלא מפני הספק כדי שלא יזלזלו בו עכ"ל הרמב"ם. וכתב הראב"ד א"א זה הטעם לאביי אבל רבא חולק עליו ואומר שאין הטעם לדמאי אלא מפני שרוב ע"ה מעשרין הם אבל ספק אחר אפילו בדרבנן מברכין עליו עכ"ל הראב"ד והנה השגת הראב"ד הוא על פי מה דאיתא במס' שבת (דף כ"ג ע"א) וז"ל הגמ' מאי מברך אשר קב"ו להדליק נר חנוכה והיכן צונו רב אוי' אמר מלא תסור ר' נחמי' אמר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך מתיב רב עמרם הדמאי מערבין בו ומשתתפין בו ומברכין עליו ומזמנים עליו ומפרישין אותו ערום ואי אמרת כל מדרבנן בעי ברכה הכא כי ערום היכי מברך והא בעינן והי' מחניך קדוש וליכא אמר אביי ודאי דבריהם בעי ברכה ספק דבריהם לא בעי ברכה והא יו"ט שני דספק דבריהם הוא ובעי ברכה התם כי היכי דלא לזלזלו בי' רבא אמר רוב ע"ה מעשרין הן. ופי' רש"י רבא אמר ספק דבריהם בעי ברכה ודמאי אפילו ספק לא הוי אלא חומרא בעלמא דרוב עמי הארץ מעשרין הן עכ"ל. ועל פי זה הוא השגת הראב"ד על הרמב"ם דפסק כאביי וכתב טעמא דדמאי משום ספק דבריהם הוא וטעמא דיו"ט שני משום דלא לזלזולי בי' ולרבא לא צריך לזה כי יש טעם אחר בדמאי הואיל ורוב ע"ה מעשרין:

ונ"ל להסיר תלונת הראב"ד מעל הרמב"ם דגם רבא סובר דספק דבריהם לא בעי ברכה אך לרבא לשטתו לא הוי יו"ט שני ודמאי ספק דבריהם ולכך צריך לטעמא דרוב ע"ה מעשרין הן אמנם הרמב"ם לשטתו אינו סובר בזה כרבא דלית הלכתא כוותי' שפיר פסק כאביי דדמאי ויו"ט שני ספק דבריהם הוא:

דהנה כבר נודע דעת הרמב"ם בפ' ט' מהלכות טומאת מת הלכה י"ב כתב דכל הספיקות בין בטומאות בין במאכלות אסורות בין בעריות ושבתות אין להם אלא מדברי סופרים והנה הרשב"א מקשה על הרמב"ם דהלא התורה חייבה אשם תלוי על ספק איסור ואי

הוי מותר מן התורה למה מביא אשם תלוי והפרי חדש בסי' ק"י כתב דדבר זה הוא פלוגתא במס' כריתות (דף י"ח) דרב אסי שם סובר דחתיכה אחת ספק של חלב וספק של שומן חייב אשם תלוי ורב סבר דדוקא בשתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ואכל אחת מהן ואינו יודע איזה אכל חייב אבל בחתיכה אחת ספק של חלב ספק של שומן פטור וקאמר רב נחמן טעמא דרב דשתי חתיכות איקבע איסורא אבל בחתיכה אחת לא איקבע איסורא ועפ"ז כתב הפרי חדש דרב אסי ורב פליגי בהך פלוגתא שבין הרמב"ם והרשב"א דרב אסי סובר דספיקא דאורייתא אסור מן התורה ולכך מביא אשם תלוי גם בחתיכה אחת ספק של חלב אבל רב סובר כדעת הרמב"ם דספק דאורייתא מותר מן התורה ולכך אינו מביא אשם תלוי בחתיכה אחת ספק של חלב דהא מותר מן התורה ובשתי חתיכות דוקא חייב אשם תלוי הואיל ואתחזק איסורא ובזה גם הרמב"ם מודה אם אתחזק איסור ספיקו אסור מן התורה:

והנה שם במס' כריתות פליגי אמוראי בטעמא דרב רבא סבר דטעמא דרב דפוטר בחתיכה אחת הואיל וכתב גבי אשם תלוי ועשה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה וידע ואשם וקרינן מצות לשון רבים דהיינו אחת מתוך שתים והוא חתיכה משתי חתיכות ור' זירא סבר דטעמא דרב הוא דשתי חתיכות אפשר לברר איסורא דאם יבוא בקי ויאמר על החתיכה הישארת מה היא אי חלב אי שומן אז יוודע לו אם עשה איסור בודאי ולכך מביא אשם תלוי להגן עליו עד שיברר האיסור ויוודע לו אבל חתיכה אחת אי אפשר לברר איסורו ולכך פטור מאשם תלוי ורב נחמן אמר טעמא דרב חתיכה אחת לא איקבע איסורא שתי חתיכות איקבע איסורא וקאמר בגמ' מאי איכא בין איקבע איסורא לשאי אפשר לברר איסורא וקאמר הגמ' איכא בינייהו כגון שהי' לפניו שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ובא נכרי ואכל אחת מהן ואח"כ בא ישראל ואכל את השני' לרבא פטור דליכא מצות דבעידנא דאכל ישראל לא הי' כי אם חתיכה אחת ולר' זירא ג"כ פטור דאי אפשר לברר איסורא דכבר נאכלו שניהם אבל לרב נחמן חייב דאיקבע איסורא דהא הי' חתיכה אחת של חלב עד כאן הגמ':

ומעתה אני אומר כיון דלרבא פוטר רב גם היכא דאיקבע איסורא אי ליכא מצות א"כ ליכא למימר דרב סובר דספיקא דאורייתא מותר מן התורה דהא רב פוטר אף דאיקבע איסורא אם בא נכרי ואכל את הראשונה. ובזה בודאי ספיקו אסור מן התורה לכ"ע אף לדעת הרמב"ם. וא"כ רב אסי ורב פליגי רק בדרש הקרא דמצות אבל [ואולי צ"ל קשה] בזה כיון דרב אסי בודאי סובר דספיקו דאורייתא אסור מן התורה דהא רב אסי מחייב אשם תלוי אף בחתיכה אחת א"כ מנ"ל דרב פליג בזה על רב אסי דהא טעמא

דרב הוא משום דכתיב מצות וא"כ לרבא לכ"ע ספיקו דאורייתא אסור מן התורה דכיון דלרב אסי בודאי ספיקו דאורייתא אסור מן התורה דהא מחייב בחתיכה אחת ולא מצינו מי שחולק עליו בזה דטעמא דרב הוא משום גזירת הכתוב דמצות אמנם אעפ"כ דברי הפרי חדש נכונים לרב נחמן דסובר טעמא דרב הוא משום איקבע איסורא והיכא דלא איקבע איסורא פוטר רב מסברא וע"כ ס"ל לרב, דספיקא דאורייתא מותר מן התורה אם לא איקבע איסורא דאל"כ למה פוטר רב בחתיכה אחת. היוצא מזה דלרבא לכ"ע ספיקו דאורייתא אסור מן התורה אף דלא איקבע איסורא ועפ"ז אמרתי נמי ליישב מה *שיש* לדקדק דהגמ' מקשה מאי איכא בין אקבע איסורא לשאי אפשר לברר וקאמר נ"מ אם בא נכרי ואכל את הראשונה ובא ישראל ואכל את השני' לרב ליכא מצות ולר"ז אי אפשר לברר הרי שנ"מ הוא גם בין ר"נ ולרבא ולמה קא מבעי' בגמ' מאי איכא בין אקבע איסורא לאי אפשר לברר ולא קא מבעי' מאי איכא בין רבא לר"נ כמו שמבעי' הגמ' לעיל נ"מ בין רבא לר' זירא ואף דהגמ' סובר דהך נ"מ שהוא בין רבא לר"ז הוא ג"כ נ"מ בין רבא לר"נ דחייב כזית ומחצה דלרבא לא הוי מצות ולר"נ האי אקבע איסורא. ז"א דהא התוס' כתבו בד"ה מדסיפא דכזית ומחצה לא הוי קבע איסורא ובאמת ק"ל מאי פריך מאי איכא בין איקבע איסורא לשאי אפשר לברר הא כזית ומחצה הוא איכא בינייהו כמו בין רבא לר"ז כך בין ר"ז לר"נ דלר"נ אקבע איסורא ולר"ז אפשר לברר. וע"פ הנ"ל מתורץ דהגמ' לא פריך מ"א בין רבא לר"נ דשפיר ידע שנ"מ הוא אי ספיקא דאורייתא אסור מן התורה או לא לרבא גם לרב אסור מן התורה כנ"ל ולר"נ מותר מן התורה הואיל ופוטר מאשם תלוי כנ"ל ולכך לא קא מבעי' בגמ' אלא מ"א בין אקבע איסורא לאי אפשר לברר ודו"ק ועיין ברמב"ם אי חצי זית הוי אתחזק איסורא ועיין בספר מרכבת המשנה בפ' ח' משגגות הלכה ב'] ולפ"ז אני אומר כיון דהתורה חייבתו על דבר שהוא ספק שפיר צריך לברך עליו כמו שמברך על כל המצות דגם כן גזירת המלך מלכו של עולם לעשות הדבר שהוא ספק וא"כ הוא זה מצוה דאורייתא כמו כל המצות שבתורה (ולפ"ז מתורץ נמי מה *שהקשה* הלחם משנה על הרמב"ם דפסק בספק מילה דאינו מברך ובספק קרא ק"ש פסק דחוזר וקורא ומברך לפניו ולאחריו ע"ש באריכות ולפי דברי הנ"ל דספק מילה כגון אנדרוגינוס לא אתחזק איסורא והוי ספק לדבריהם כמו דמאי ואינו מברך אבל ספק קרא ק"ש הוא אתחזק איסורא דהא תיכף כשעומד הוא מחוייב בק"ש והוי ספק דאורייתא דאתחזק איסורא גם הרמב"ם סובר דספיקו מחוייב מן התורה) והנה דמאי אם הוא חייב לעשר מן התורה תלוי' בזה הפלוגתא שבין רבא לרב נחמן דהנה דמאי לא אתחזק איסורא כמו שמפורש במס' פסחים (דף ט' ע"א) דפריך הגמ' ואין

ספק מוציא מידי ודאי והא תנן חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות אפילו הן בני יומן הרי הן בחזקת מתוקנין והא הכא דודאי טבולי הני פירות וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי ומתרץ הגמ' ספק וספק הוא דדלמא מעיקרא לא טבולי כדר' אושעי' דאמר מערים אדם על תבואתו ומכניסו במוץ שלה כדי שתהי' בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר והשתא כיון דדמאי הוא ספק דאורייתא שאינו אתחזק איסורא א"כ לרבא דסובר דלכ"ע ספיקא דאורייתא אסור א"כ הוא מחוייב מן התורה לפרוש ממנו מעשר וכיון שמחוייב מן התורה שפיר צריך לברך ולכך צריך רבא לתרץ דרוב עמי הארץ מעשרין הן ולא הוי כלל ספק דאורייתא ולכך פטור לברך אבל אביי סובר כרב נחמן דסובר היכא דלא אתחזק איסורא ספיקא דאורייתא מותר מן התורה לרב וא"כ שפיר מתרץ אביי דספק דבריהם לא בעי ברכה דדמאי הוא רק ספק דבריהם דמן התורה פטור להפריש ממנו וא"כ רבא דמתרץ רוב עמי הארץ מעשרין הן הולך לשטתו דסובר דספיקו דאורייתא אסור מן התורה אף דלא אתחזק איסורא ולא הוי דמאי ספק דבריהם דמן התורה הוא מחייב אי לאו דרוב ע"ה מעשרין אמנם הרמב"ם לשטתו דפוסק כר"נ דספיקו דאורייתא מותר מן התורה שפיר פסק כאביי הכא דדמאי פטור הואיל והוי ספק דבריהם וכן יו"ט שני לרבא לא צריך לטעמא דאתי לזלזולי בי' דגם יו"ט שני הוא ספק דאורייתא וחייב מן התורה ושפיר מברך. אך אביי דסובר כר"נ דהיכא דלא אתחזק איסורא ספיקו דאורייתא מותר מן התורה ויו"ט שני ג"כ לא אתחזק איסורא על האי יומא אי יו"ט הוא [ואף שמג"א בסי' שמ"ד ת"ק א' כתב דשבת מקרי קבוע מ"מ התוס' במס' כריתות (י"ז ע"ב) ד"ה מדסיפא ע"כ לא ס"ל דשבת מקרי קבוע דאל"כ לא הוי צריכין לאוקמי דמיירי שעשה מלאכה בין השמשות דמצי לאוקמי שלא ידע אם אותו יום הוא שבת ודו"ק ואפשר לומר דהתוס' צריכין למנקוט שעשה מלאכה בה"ש דאל"כ לא הוי כחתיכה א' משני החתיכות וגם לא שייך בו לומר אפשר לברר איסורא] ופטור מן התורה והוי רק ספק דבריהם ולא הוי צריך לברך אם לא מטעמא דלא אתי לזלזולי בי' ולכך מביא הרמב"ם הני טעמים דאביי הואיל והלכה כר"נ כנ"ל ואביי קאי אליבא דר"נ ודו"ק היטב כי נכון הוא מאד:

דף כב.

והלכתא דולג ואמצעי דולג הרי"ף סובר דזה קאי על ר"ח והקשה הרמב"ן דאכתי איכא גזירת נכנסין שהרואה אותו מתחיל בפסוק שלישי שבפרשה יאמר שהראשון לא קרא אלא ב"פ כדחייש שמואל בפ' בראשית ואי לא חייש לנכנסין דלא אפשר א"כ למה לן

דולג כלל יקראו שנים בפ' צו והג' יקרא פ' וביום השבת ופסוק א' מפ' ובראשי חדשיכם ואי משום דאין מתחילין בפ' פחות מג"פ משום גזירת נכנסין הא אכתי גם השתא שדולג נשאר גזירת נכנסין ומה הועילו חכמים בתקנתן הלא מוטב שיקרא כדרכו ולכן סובר הרמב"ן דסוגיא זו קאי רק אמעמדות אבל בר"ח קורא כדרכו. והרשב"א תירץ דאם יקרא הג' וביום השבת ופסוק א' מבראשי חדשיכם איכא למגזר טובא בין בקריאת הג' ובין בקריאת הד' שמי שיכנס באמצע קריאת הג' יסבור שהתחיל ובראשי חדשיכם שהוא ראש הפרשה ולא קרא אלא פסוק אחד וכן מי שיכנס כשמתחיל הד' לקרות יסבור ג"כ שהג' לא קרא אלא פסוק א'. משא"כ עתה שדולג אין לגזור רק משום נכנסין בתחילת קריאת השני ולא בנכנסין באמצע קריאת הראשון והנה דעת התוס' כדעת הרי"ף כדמוכח מדבריהם בד"ה אין מתחילין ולדברי התוס' נסתר תירוץ הרשב"א דהנה יש לתמוה על דברי התוס' שכתבו גם יש להם לחשוב שא"כ לא הי' לו להניח כשהגיע לפרשה שהרי גם זו מעין פרשה וכו' עכ"ל. ולפ"ז איך קאמר בגמ' נקרי תרי מהא וחד מהנך אין מתחילין וכו' והרי טעם אין מתחילין הוא מפני הנכנסין וכאן איך יאמרו הנכנסין שזה לא קרא רק פסוק א' דא"כ הי' להם לחשוב למה הניח ד' פסוקים עוד בפרשת ובראשי חדשיכם להרביעי ולמה יקרא השלישי רק פסוק אחד וזה ארבע. אלא שלכאורה צריך להבין קושי' התוס' דאטו מה נעשה בפ' וביום השבת שהיא ב"פ ועכ"פ או השלישי יקראנה או הרביעי וא"כ מה מקשים התוס' על מנהגנו שהג' קוראה שיש לחוש לנכנסין שיאמרו שלא קרא רק ב"פ הללו ואלא מעתה אם לא יקראנה השלישי וישאר שם יש לחוש ליוצאים שיצאו אחר שקרא הש"ץ לעלות רביעי קודם שיתחיל לקרות דהיינו בין גברא לגברא שרשאי לצאת ועכ"פ שמעו שקורא הש"ץ עוד אחר לעלות ויאמרו שלא יקרא רק שני פסוקים דהיינו פרשת וביום השבת וא"כ איכא חשש יוצאים שיאמרו שזה שאחריו לא יקרא אלא ב"פ וחשש יוצאים יש לחוש יותר מחשש נכנסים כמבואר בסוגי' ובפוסקים וצריכין לומר דקושי' התוס' הוא דאם יניחנה הג' אין לחוש אלא ליוצאים עתה אבל עתה שקוראה השלישי יש לחוש לשני מיני נכנסים אלו שיכנסו בעת שקורא הג' באמצע הקריאה כשכבר קרא פ' וביום השבת ולא שמעו שכבר קרא גם למעלה וכן לנכנסין בשעת התחלת הרביעי ובראשי וכו' ואמרו שזה שקרא קודם לא קרא רק פ' וביום השבת. ועל זה תירצו שזה שיבוא בעת שיתחיל הרביעי ודאי לא יצא באמצע הקריאה ויראה שזה קורא חמשה פסוקים שיש להם לחשוב למה הניח הראשון ולא קרא רק ב"פ אבל הא ודאי שעדיין יש לחוש לאלו שיבואו באמצע קריאת השלישי ויאמרו שלא קרא רק ב"פ והם ילכו בין גברא לגברא ולא ידעו כמה יש להקרות

עוד דאטו כ"ע דינא גמירי וידעו כמה עולים לתורה בר"ח אבל נגד זה אי אפשר לתקן שאם יניחנה להרביעי יש חשש יוצאין שהוא חשש יותר. ולפ"ז שפיר קאמר בגמ' נקרי תרי מהא וחד מהנך אין מתחילין והיינו חשש הנכנסין באמצע קריאת הג' כשכבר קורא ובראשי חדשיכם וילכו בין גברא לגברא ולאלו אין הוכחה ממה שהניח ד"פ כי יאמרו שיש עוד כמה קרואין לעלות הרי דלשיטת התוס' אין חשש אם נקרי תרי מהא וחד הנך רק לחד נכנסין שיבואו באמצע קריאת השלישי ועתה כשדולג יש ג"כ חשש נכנסין וקשיא קושיית הרמב"ן מה הועילו חכמים בתקנתן:

ובמה שכתבתי יש לתרץ הדקדוק של הפני יהושע שדקדק למה אחז הגמ' נקרי ב' מהא וחד מהנך ה"ל למימר נקרי ב' מהא וב' מהנך ולדידי ניחא לא מבעי' תרי מהנך ודאי דלא דיש לחוש גם לנכנסין בעת התחלת קריאת הרביעי ויאמרו שזה שקדים לא קרא רק ב' ואף שזה קורא ג' אין ראי' דה' פסוקים יש בכל הפ' ואי אפשר להשוותם ועל כרחך קורא א' ב' וא' ג"פ ולכן אמר וחד מהנך ואז אין לחוש לנכנסין בעת קריאת הרביעי שיאמרו שזה השלישי לא קרא רק אחד דא"כ למה יקרא זה ארבעה ועל זה קאמר אפ"ה אין מתחילין בפ' משלשה משום חשש נכנסין באמצע קריאת השלישי ויצאו בין גברא לגברא ולא ישמעו כמה יקרא הרביעי ויסברו שזה קרא רק פסוק אחד:

והנה הר"ן תירץ על קושי' הרמב"ן דזה תקנת חכמים שאין משיירין ואין מתחילין בפחות משלשה פסוקים ואף שבר"ח אין ברירה מ"מ העומדים בבה"כ יסברו שמותר לעשות כן תמיד ויבא מזה תקלה בפעם אחר מחשש נכנסין ויוצאים ולכך עשו שינוי שידלג וישאלו על מה זה השינוי ויאמרו להם משא"כ אם יקרא כדרכו וזה השלישי יקרא תרי מהא וחד מהנך לא יהי' שום שינוי ויעשה כן בפעם אחר ויבוא מזה תקלה. ובזה אפשר להבין קושיית הגמ' למאן דאמר דולג נדלוג דמה נתקן בזה ואיזה חשש יש שנתקן בזה הדילוג וצ"ל שזה חשש הוא מי שישמע בבה"כ שזה מתחיל ב"פ סמוך לפרשה ויצא באמצע קריאה יסבור שלא יקרא רק ב"פ ולכן יותר טוב לדלוג ואי משום שיתחיל ב"פ תוך הפרשה ויש לחוש לנכנסין שיסברו שזה שלפניו קרא רק שתים זה אינו שהרי ת"ק סובר נכנסין שיילי ויודיע להם שדילג משא"כ עתה שלא ידלג יש לחוש ליוצאים שיסברו שזה לא יקרא רק ב"כ ולמי ישאלו שהרי אין מי שיגיד להם מה שעתיד לקרא ובזה מתורץ דברי התוס' בד"ה ואי איתא וכו' מ"מ הי' להם לתקן שלא יטעו הנכנסים לפי שמתחיל בשני פסוקין וכו' ולכאורה דבריהם מחוסרי הבנה הלא הנכנס ישמע שיקרא עוד פסוק מפרשה שאחריו אלא ודאי כוונתם הנכנסין ישמעו התחלתו ויצאו באמצע ולדעתי טעות סופר בדבריהם וראוי' להיות היוצאים שגם אלו שהמה כבר

בבה"כ ויצאו באמצע קריאתו יש חשש זה ועכ"פ כל חשש דבריהם מחשש היוצאים באמצע קריאה והנה מדבריהם בדיבור הקודם מוכח דלא חיישינן שיצאו באמצע קריאה וכמו שפירשתי לעיל דאל"כ אכתי יש לחוש גם לנכנסין אחר התחלת הרביעי ויצאו באמצע קריאה שלא ידעו כמה יקרא הרביעי אלא ודאי שאין זה חשש אמנם הכוונה בדברי התוס' שבודאי לפי האמת אין זה חשש לפי שאסור לצאת באמצע קריאה רק בין גברא לגברא וכאן דבריהם לפי קושיית המקשן נדלוג א"כ סובר שמותר לצאת באמצע קריאה א"כ גם למ"ד פוסק קשה ג"כ נדלוג ונתחיל מחצי הפסוק וזה כוונת המג"א בסי' קל"ח ס"ק א' ודו"ק:

ואין להקשות כיון שהמקשן חשש לזה היכא מצינו במסקנא שאין זה חשש יש לומר שזה עצמו תירוץ הגמ' שאני התם דאפשר בהכי פירוש בזה שקורין בפרשה שאחריו כבר מתוקן חשש זה שהרי יראו שקורא שלשה וליוצאים באמצע קריאה אין לחוש לפי שאסור לצאת באמצע קריאה. והנה לסברת הר"ן הקושי' של הגמ' כפשוטה נדלוג בשביל חשש פעם אחר שיסברו שמותר להניח פחות מג"פ ובזה יש לתרץ מה שרש"י במס' תענית סותרים לדברי רש"י כאן דשם פירש רש"י בהדיא דגרסינן למ"ד פוסק נפסוק וכאן פרש"י דלא גרסינן ליה ונראה דסברת הר"ן דחיישינן בשביל פעם אחר הוא אם אמרינן בר"ח דולג ומוכח סברא זו מכח קושיית הרמב"ן ולמאן מוכח דחיישינן בשביל פעם אחר היינו למ"ד דולג אבל למ"ד פוסק התיקון בשביל עתה שלא יהי' עתה חשש נכנסין ולעולם דלא חיישינן בשביל פעם אחר אבל אם לא נימא כסברת הר"ן ואז למ"ד דולג ג"כ לא חיישינן בשביל פעם אחר וא"כ המקשן שהקשה למ"ד דולג נדלוג ע"כ סובר שמותר לצאת באמצע הקריאה א"כ ממילא גם למ"ד פוסק קשה כמ"ש התוס' ומעתה במס' תענית דשם פלוגתא דרב ושמואל לענין מעמדות ומתוקמא מלתא דרב דולג כפשטי' שהרי אין לנו פסוק כל הצורך ואין לנו הכרח שחוששין לפעם אחר א"כ מה הקשה למ"ד דולג אלא ודאי סבר המקשן שמותר לצאת באמצע קריאה ולפ"ז גם למ"ד פוסק קשה ולכך שפיר גרע רש"י שם שהקושי' הוא גם למ"ד פוסק אבל כאן במגילה דקאי פלוגתא דרב ושמואל גם לענין קריאת ר"ח ויש הכרח לסברת הר"ן מכח קושי' הרמב"ן וא"כ אין הכרח לומר שהמקשן סובר שמותר לצאת באמצע קריאה דהרי יש לפרש הקושי' כפשוטים נדלוג בשביל חשש פעם אחר ולכך לא גרס רש"י הכא למ"ד פוסק נפסוק

והנה עכ"פ התוס' לא ס"ל סברת הר"ן דאל"כ לא הי' קשה למ"ד פוסק א"כ נשאר על התוס' קושי' הרמב"ן והנה בגוף דברי הרי"ף שפסק דגם בר"ח דולג לכאורה מוכח כן

מדברי הגמ' ונתרץ ג"כ מה שיש לדקדק על מנהגנו בר"ח שהשני דולג והלא לא אמרו בגמ' אמצע דולג ובר"ח שקורין ד' גברא השני והשלישי שניהם אמצעים נינהו מנ"ל דהשני דולג ודלמא השלישי דהיינו שהראשון ושני קורין כל אחד ג' והשלישי דולג פסוק אחז למפרע ועיין בר"ן ואומר אני במעמדות דסבר רב דולג וא"כ קורא הראשון בבראשית שלשה ומשייר פחות מג' פסוקים ויש חשש יוצאי' ושוב דולג ומתחיל השני פסוק למפרע דהיינו ב' פסוקים מהך פרשה ויש חשש נכנסים וזהו כוונת שמואל דלא אמר דולג משום הנכנסין ויוצאי' אלא דקשי' הלא חשש יוצאים קדים לחשש נכנסים והוה ליה למימר להיפוך שמואל מ"ט לא אמר דולג משום חשש יוצאים ונכנסי'. והנראה משום דחשש יוצאים יש רק במעמדות אבל חשש נכנסי' יש ג"כ בר"ח ורב גם בר"ח אמר דולג לכך מקדים לומר משום חשש נכנסי' שהוא שייך גם, בר"ח ואח"כ אמר חשש היוצאי' שהוא רק במעמדות וכל זה אם השני דולג אבל אם השלישי דולג א"כ נהפוך הוא שחשש יוצאי' יש בין במעמדות ובין בר"ח וחשש נכנסי' יש רק במעמדות לחוד וגם במעמדות גופא חשש יוצאי' קדים לנכנסי' א"כ ה"ל למימר להיפוך משום היוצאים ומשום הנכנסי' ומדהקדים נכנסין מכלל שהשני דולג בר"ח ומזה מוכח כדברי הרי"ף דגם בר"ח אמר רב דולג. ומדהא גופא שהשני דולג ולא השלישי מוכח דלמסקנא יותר חיישינן לחשש יוצאין מחשש נכנסין היכא דאי אפשר לתקן תרוייהו עדיף הוא לתקן חשש יוצאי':

אמנם להתוס' לא נראה להו לדקדק זה להקדים חשש היוצאים לנכנסי' שזה אורחא דגמ' וכמו שכתבו התוס' בריש מס' פסחים גבי לעולם יכנס אדם וכו' וא"כ היא גופא קשי' לפי הנראה מדברי התוס' בד"ה אין מתחילין וכו' שהתוס' ס"ל כשטת הרי"ף דאי כהרמב"ן א"כ איך יסברו שקרא רק וביום השבת והלא לדבריהם שם מוכח דאסור לצאת באמצע קריאה דאל"כ לא הוי משני מידי וכיון דס"ל דאסור לצאת א"כ ממילא ישמע שקורין לו עוד פסוק אחד בפרשת ובראשי חדשיכם אלא ודאי דגם התוס' ס"ל כהרי"ף וכמנהג שלנו וא"כ מנ"ל הא דלמא באמת כהרמב"ן ונראה דמוכח ממה דאמר במסקנא והלכתא דולג ואמצעי דולג ובשלמא אם קאי על ר"ח הוכרח לומר ואמצעי דולג משום דיש הוה אמינא שהאחרון דולג עיין בר"ן אבל אי קאי רק אמעמדות למה הוצרך לומר ואמצעי הא בלא"ה ליכא למימר דהאחרון דולג דא"כ הראשון קרא ג' מבראשית והשני קרא ב' הנשארים מבראשית וחד מבויהי רקיע והשלישי דולג ומתחיל יהי רקיע וא"כ אין בשום אחד גזירת נכנסין כלל רק גזירת יוצאין יש שני פעמים דהיינו היוצאים בין גברא לגברא אחר שיסיים הראשון שיסברו שהשני יקרא רק ב' פסוקים הנשארים והיוצאים

בין שני לשלישי יסברו שהשלישי לא יקרא רק ב' פסוקים אבל חשש נכנסים ליכא ואפילו הנכנסים בעת שיתחיל השני הלא מוכח כבר דאסור לצאת באמצע קריאה כמ"ש לעיל א"כ ממילא ישמעו שיקרא עוד פסוק שלישי בויהי רקיע וא"כ דליכא רק חשש יוצאין ובר"ח לא אמר רב דולג קשה איך קאמר בגמ' אליבא דשמואל משום חשש נכנסי' יוצאים נכנסים מאן דכר שמי ואמנם משכחת חשש נכנסים באמצע קריאת האמצעי בשעה שקורא פסוק אחד בויהי רקיע ויסברו שלא קרא אלא פסוק אחד דהיינו ויהי רקיע אלא דלפי זה פשיטא דאמצעי דולג דאם אחרון דולג יש ג' חששות שני מיני יוצאין ואחד נכנסין] אלא ודאי דאמצעי דולג ושפיר יש חשש נכנסין וא"כ כיון דממילא מוכח דע"כ אמצעי דולג למה הוצרך לומר אמצעי דולג אלא ודאי ע"כ צ"ל דקאי גם על ר"ח וכל זה למסקנא ושפיר עולים דברי התוס' בד"ה אין מתחילין אבל המקשן שהקשה למ"ד דולג נדלג על כרחך לאו משום סברת הר"ן את' דהיא גופא מנ"ל דרב קאי גם על ר"ח הלא עדיין לא ידע מהמסקנא אלא ודאי דגם בלי סברת הר"ן מקשה משום שסבר שמותר לצאת באמצע הקריאה א"כ שפיר כתבו התוס' בד"ה ואם איתא שגם למ"ד פוסק יש להקשות ודו"ק: